

Ook op West-Sumatra, namelijk in Padang, kwam een nationalistisch comité tot stand, het Volkscomité (*Komitee Rakjat*), dat het bestuur in handen wilde nemen; als voorzitter van dat comité trad Soekarno op.

Evenals Hatta (en Sjahir) had Soekarno zich in de jaren van zijn politieke werkzaamheid en van zijn ballingschap herhaaldelijk in anti-Japanse geest uitgelaten. In ons vorige deel wezen wij er o.m. op dat hij Japan van meet af aan als een imperialistische mogendheid had beschouwd, dat hij in de gesprekken die hij in de tweede helft van '38 in Benkoelen met de Nederlandse bestuursambtenaar dr. L. G. M. Jaquet had kunnen voeren, betoogd had dat de inheemse bevolking in het geval van een Japanse bezetting onder een zwaardere sociaal-economische druk zou komen te staan dan onder het Nederlandse bewind het geval was ('de klok zou worden teruggedraaid'¹) en dat hij medio '41 in het Bataviase dagblad *Pemandangan* (hetzelfde dat in december Hatta's anti-Japanse beschouwingen zou publiceren) geschreven had dat men Japan 'een staat van knuppelaars' zou kunnen noemen; hij had zich toen opnieuw 'overtuigd nationalist, overtuigd Islamiet en overtuigd Marxist' genoemd² – nu, dat 'nationalist' en dat 'Islamiet' behoefde bij de Japanners geen weerstanden te wekken maar dat 'Marxist' wèl. Voor zich persoonlijk verwachtte Soekarno niets goeds van hen; vandaar dat hij, zoals wij eveneens al in ons vorige deel vermeldde, er midden februari '42, d.w.z. in de dagen waarin Singapore viel en de Japanners Palembang in handen hadden gekregen, in een telegram aan van Starckenborgh op aandrang dat hij met een oorlogsbodem naar Australië zou worden overgebracht. Dat verzoek werd afgewezen (bericht daaromtrent bereikte Benkoelen niet meer) en toen Soekarno, vermoedelijk omstreeks 15 maart, in Padang aankwam, waarheen hij zich met verlof en steun van de resident van Benkoelen had kunnen begeven, kon hij slechts constateren dat er geen schip lag en ook geen schip kwam om hem en zijn gezin naar Australië te brengen. Jegens Nederland had hij steeds ambivalent gestaan, d.w.z. met een mengsel van bewondering en verbittering – wij kunnen ons niet anders voorstellen dan dat dat tweede element in zijn geest versterkt werd door het feit dat het Nederlands gouvernement zo weinig bedacht was geweest op zijn persoonlijke veiligheid.

Spoedig werd hem duidelijk dat die veiligheid onder de Japanners geen gevaar behoefde te lopen. In Padang verschenen zij op 17 maart – er

¹ L. G. M. Jaquet: *Aflossing van de wacht. Bestuurlijke en politieke ervaringen in de nadagen van Nederlands-Indië* (1978), p. 21. ² Aangehaald in het *Overzicht van de Indonesische en Maleis-Chinese pers, 1941*, p. 1050–51.